

А.В. НІКІТІН

Національний університет «Острозька академія», Острог, Україна,
e-mail: anatolii.nikitin@oa.edu.ua; університет імені Яна Кохановського, Кельце,
Польща, e-mail: anatolii.nikitin@ujk.edu.pl.

У.Т. ХІМКА

Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна,
e-mail: ulyana.khimka@lnu.edu.ua.

С.А. НЕЧИПОРУК

Національний університет «Острозька академія», Острог, Україна,
e-mail: serhii.a.nechyporuk@oa.edu.ua.

ОЦІНЮВАННЯ ПАРАМЕТРІВ ДВОПОРОГОВОГО ПРОЦЕСУ ЛЕВІ ЗА МЕТОДОМ НАБЛИЖЕНОЇ МАКСИМАЛЬНОЇ ПРАВДОПОДІБНОСТІ

Анотація. За стохастичним диференціальним рівнянням Іто–Скорохода запропоновано побудову моделі двопорогового процесу та наближений метод максимальної правдоподібності, який ґрунтується на апроксимації логарифмічної функції правдоподібності спостережень. Знайдено оцінки параметрів трирежимного порогового стрибкового процесу з дискретно визначеними даними. Наведена у роботі модель враховує три компоненти: зсув, дифузію та стрибки, які дають можливість оцінювати як помірні, так і різкі зміни, які відбуваються упродовж процесу. Процес досліджують за трьома режимами, а параметри оцінюються за кожним діапазоном. Таке рішення дає змогу аналізувати як прості, так і складні процеси з ієрархічною динамікою. В основу розробленого алгоритму покладено наближене оцінювання максимальної правдоподібності. Алгоритм побудовано у вигляді ітераційної процедури, яка на кожному кроці обчислює параметри з урахуванням поточного значення порогів. Обчислення закінчується із досягненням збіжності.

Ключові слова: наближений метод максимальної правдоподібності, двопороговий процес Леві, стохастичне диференціальне рівняння.

DOI 10.34229/KSA2522-9664.26.3.11

ВСТУП

Процес Леві — це стохастичний процес з незалежними та стаціонарними приростами. Він являє собою один із центральних класів у сучасній теорії ймовірностей [1–3]. До нього належать як класичні дифузійні процеси (процес Вінера), так і чисті процеси з дискретними стрибками (процес Пуассона). Завдяки високому рівню гнучкості у моделюванні малих флуктуацій та рідкісних великих подій процеси Леві є стандартним інструментом для опису невизначеності фінансових активів, їх використовують у задачах ціноутворення, керування ризиками та геджування [4–6].

Стохастичні моделі порогового типу набули поширення в останні роки, особливо в контексті систем, що демонструють кусково-динамічну динаміку або різкі зміни режимів. Класичні роботи зосереджувалися на порогових авторегресивних моделях [7, 8] або стохастичних диференціальних рівняннях з кусково-гладкими коефіцієнтами для моделювання таких переходів [4, 5, 9]. Однак у більшості досліджень обмежувалися моделями з одним порогом або зосереджувалися лише на ефектах, пов'язаних з дрейфом, часто нехтуючи гетероскедастичністю у різних режимах [10].

На відміну від цих підходів у нашому дослідженні розроблено модель, яка враховує зсув, дифузію та стрибки [6], використовуючи процес Леві з двома порогом. Це дало змогу побудувати процес з трьома різними режимами, де кожен режим характеризується власним набором параметрів. Така структура забезпечує більший рівень гнучкості для моделювання реальних явищ з різкими змінами, які зазвичай спостерігаються у фінансовій сфері (наприклад, пороги оподаткування, залежна від режиму волатильність) та медицині (наприклад, ефекти концентрації ліків з нижньою та верхньою межами безпеки [11]).

© А.В. Нікітін, У.Т. Хімка, С.А. Нечипорук, 2026